

ΓΡΑΠΤΕΣ ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΙΟΥΝΙΟΥ 2013

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 12/06/2013

ΤΑΞΗ: Α'

ΧΡΟΝΟΣ: 2 ΩΡΕΣ

❖ Το εξεταστικό δοκίμιο αποτελείται από πέντε (5) σελίδες. Όλες οι ερωτήσεις να απαντηθούν στα φύλλα εξέτασης.

❖ Το εξεταστικό δοκίμιο αποτελείται από δύο (2) μέρη. Να απαντήσετε σε όλα τα μέρη και σε όλα τα ερωτήματα.

ΜΕΡΟΣ Α' ΓΛΩΣΣΑ**(ΜΟΝΑΔΕΣ 14)****ΚΕΙΜΕΝΟ 1****Δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου (διασκευή)**

Εκμετάλλευση του χρόνου δε σημαίνει αναγκαία εργασία ασταμάτητη. Είναι απαραίτητος και ελεύθερος χρόνος, που φέρνει μια χαλάρωση στην ένταση και ένα σπάσιμο στη ρουτίνα. Μένοντας κανένας στα όρια του μέτρου διατηρεί και τη σωματική του υγεία και την ψυχική του ισορροπία.

Όμως ο ελεύθερος αυτός χρόνος, για να αποδώσει τα προσδοκώμενα ενεργητικά αποτελέσματα και να μην καταντήσει ανία και πλήξη, πρέπει να αξιοποιείται κατάλληλα. Από το γεγονός αυτό προκύπτει η ανάγκη της ψυχαγωγίας.

Ας δούμε το πρόβλημα και από τη θετική του πλευρά. Προϋπόθεση της αληθινής ψυχαγωγίας είναι η ήρεμη ψυχική κατάσταση του ανθρώπου, που του την εξασφαλίζουν όχι βέβαια τα άφθονα υλικά μέσα παρά η πνευματική και η ηθική καλλιέργεια. Μόνο με την προϋπόθεση αυτή αποδίδουν οι διάφορες μορφές της ψυχαγωγίας.

Καιρός όμως είναι να αναφέρουμε τις μορφές αυτές: 1) το παιχνίδι, εδώ υπάγονται και τα διάφορα σπορ είτε ως άθληση είτε ως θέαμα. 2) Το ωραίο στην τέχνη. Μπορεί να πάρει είτε τη μορφή της δημιουργίας είτε τη μορφή της αισθητικής συγκίνησης από ένα ξένο έργο. 3) Το ευχάριστο πάρεργο, ποικίλες δηλαδή ερασιτεχνικές απασχολήσεις. 4) Το ωραίο στη φύση: περίπατος, εκδρομή, κατασκήνωση. 5) Η αλλαγή του περιβάλλοντος: ταξίδια, παραθερισμός. 6) Νέες γνώσεις χρήσιμες ή ευχάριστες: βιβλία, τηλεόραση, ομιλίες. 7) Απασχόληση με μια ξένη έστω και πλαστή ιστορία: βιβλία, τηλεόραση, κινηματογράφος, θέατρο. Και πάνω απ' όλα ή παράλληλα με όλα η ευχάριστη συντροφιά.

Αν ο καθένας ανάλογα με τον χαρακτήρα, την ηλικία και τις δυνατότητες του ξέρει να κάνει σωστή επιλογή στις διάφορες μορφές της ψυχαγωγίας οπωσδήποτε θα αξιοποιήσει γόνιμα τον ελεύθερο χρόνο του και θα ικανοποιήσει τις βαθύτερες ανάγκες του.

I. Α. Νικολαΐδη

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

«Πες μου πώς διασκεδάξεις να σου πω ποιος είσαι» (διασκευή)

Ο τρόπος με τον οποίο διασκεδάζει κάποιος φανερώνει τόσο το μορφωτικό του επίπεδο όσο και την ηθική του ταυτότητα. Ένας καλλιεργημένος άνθρωπος δεν αναζητά τρόπους ψυχαγωγίας που να του προσφέρουν απλώς μια πρόσκαιρη απόλαυση ή εκτόνωση από την πίεση και τη μονοτονία της καθημερινότητας. Αντίθετα, είναι επιλεκτικός και στρέφεται σε εκείνες τις μορφές ψυχαγωγίας που θα τον εξυψώσουν πνευματικά και θα εμπλουτίσουν γόνιμα τη ζωή του. Το διάβασμα, η επαφή με την Τέχνη, η ξεκούραση στη φύση, η ανθρώπινη επικοινωνία βρίσκονται μέσα στις επιλογές του. Αλλά και τη χαρά που θα νιώσει καθώς θα διασκεδάσει, θα την εκφράσει μετρημένα και χωρίς να οδηγείται σε ακρότητες και απρεπείς ενέργειες. Αντίθετα οι άνθρωποι που είναι αγενείς ή καθοδηγούνται από τα πάθη τους ψυχαγωγούνται με τρόπους που τελικά τους εξαγριώνουν και τους αποκτηνώνουν. Αναπόφευκτα καταλήγουν στη χυδαιότητα ή αποκτούν βλαβερές συνήθειες που τους φθείρουν ακόμα περισσότερο και δεν τους προσφέρουν τελικά καμιά χαρά. Η διασκέδαση γι' αυτούς γίνεται συνώνυμο της εκτόνωσης των παθών και των πιο ταπεινών ενστίκτων και όχι της γόνιμης και δημιουργικής αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου. Έτσι, η ψυχαγωγία αποτελεί αν όχι τον ασφαλέστερο, τουλάχιστον τον πιο παραστατικό δείκτη της πνευματικής και ηθικής ποιότητας κάποιου.

Δήμητρα Καλαβρουζιώτου

Ερωτήσεις διερεύνησης των κειμένων:

1. Ποιο είναι το επικοινωνιακό πλαίσιο σε κάθε κείμενο (πομπός, σκοπός επικοινωνίας); (μον. 1,5)
2. Να καταγράψετε τη **θεματική πρόταση** και την **κατακλείδα πρόταση** της **τρίτης (3)** παραγράφου του **πρώτου** κειμένου «Δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου». (μον. 1)
3. α) Να γράψετε ποιο από τα δύο κείμενα αναφέρει **αρνητικές συνέπειες** από ορισμένες μορφές ψυχαγωγίας. (μον. 0,5)
β) Αφού μελετήσετε το περιεχόμενο των δύο κειμένων να καταγράψετε **δύο (2) θετικές** και **δύο (2) αρνητικές συνέπειες** από ορισμένες μορφές ψυχαγωγίας που αναφέρονται στα κείμενα. (μον.2)
4. Στο πρώτο κείμενο χρησιμοποιείται κυρίως ο **Ενεστώτας**. Να γράψετε **δυο (2) ρήματα** από το κείμενο που δηλώνουν τον Ενεστώτα και να **δικαιολογήσετε τη χρήση του**. (μον. 1)

Παραγωγή λόγου

(μον. 8)

Ο ελεύθερος χρόνος είναι πολύτιμο αγαθό για τον άνθρωπο, αρκεί να τον αξιοποιήσει σωστά και με δημιουργικούς τρόπους ψυχαγωγίας, βάζοντας την προσωπική του σφραγίδα και κάνοντας τη ζωή του πιο ποιοτική.

Να γράψετε ένα **άρθρο** που θα δημοσιευθεί στο περιοδικό του σχολείου σας στο οποίο να αναπτύσσετε τις σκέψεις σας για τον ελεύθερο χρόνο και τις εισηγήσεις σας για δημιουργική αξιοποίησή του.

(200 περίπου λέξεις)

I. ΚΕΙΜΕΝΑ**ΚΕΙΜΕΝΟ 1****Ο γυρισμός του ξενιτεμένου**

Ερόδισε η ανατολή και ξημερώνει η δύση,
γλυκοχαράζουν τα βουνά κι αυγερινός τραβιέται,
παν τα πουλάκια στις βοσκές κι οι όμορφες στη βρύση,
βγαίνω κι εγώ κι ο μαύρος μου, με τα λαγωνικά μου,
βρίσκω μια κόρη πού 'πλενε σε μαρμαρένια γούρνα,
τη χαιρετώ δε μου μιλεί, της κρένω δε μου κρένει:
– Κόρη για βγάλε μας νερό, την καλή μοίρα νά 'χεις,
να πιω κι εγώ κι ο μαύρος μου και τα λαγωνικά μου...
Σαράντα σίκλους έβγαλε, στα μάτια δεν την είδα,
κι απάνω στους σαρανταδυό τη βλέπω δακρυσμένη:
– Γιατί δακρύζεις, λυγερή, και βαριαναστενάζεις;
Μήνα πεινάς, μήνα διψάς, μην έχεις κακή μάνα;
Μήτε πεινώ, μήτε διψώ, μήτ' έχω κακή μάνα·
ξένε μου, κι αν εδάκρυσα, κι αν βαριαναστενάζω,
τον άντρα 'χω στην ξενιτιάν εδώ και δέκα χρόνους,
κι ακόμα τρεις τον καρτερώ, πέντε τον παντηχαίνω,
κι απέ θα κόψω τα μαλλιά, καλόγρια θένα γένω,
θα πάω στα έρημα βουνά να στήσω μοναστήρι,
εκειόν να τρώει η ξενιτιά, κι εμέ τα μαύρα ράσα...
– Κόρη, ο καλός σου επέθανε, κόρη, ο καλός σου εχάθη
κι εγώ παπάδες πλέρωσα, κι είπε να με πλερώσεις,
του έδωκα κι ένα φιλί, κι είπε να μου το δώσεις.
– Αν τους παπάδες πλέρωσες, διπλά να σε πλερώσω,
κι αν έκανες τα κόλλυβα, διπλά να σου τα δώσω,
όμως εκείνο το φιλί, τρέχα και γύρευέ το!
– Κόρη μ' εγώ είμ' ο άντρας σου, εγώ 'μαι κι ο καλός σου.
– Πες μου σημάδια του σπιτιού, και τότε σε πιστεύω...
– Έχεις μηλιά στην πόρτα σου και κλήμα στην αυλή σου,
κι έχεις και με τα χέρια σου μια λειμονιά φυτέψει.
– Κάποιος κακός μου γείτονας σου τά 'πε και τα ξέρεις·
πες μου σουσούμια του κορμιού, και τότε σε πιστεύω.
– Έχεις ελιά στα στήθη σου, κι ελιά στην αμασκάλη,
κι ανάμεσα στον κόρφο σου τ' αντρός σου φυλαχτάρι.
– Ξένε μ' εσύ είς' ο άντρας μου, εσύ είσαι κι ο καλός μου.

Άγις Θέρος, Δημοτικά Τραγούδια, Ο Φοίβος, Αθήνα, χ.χ.

Λεξιλόγιο

σίκλους: κουβάδες

μήνα: μήπως

παντηχαίνω: περιμένω κάτι με ελπίδα, ως λύτρωση

σουσούμια: τα ξεχωριστά προσωπικά χαρακτηριστικά

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Η λαχτάρα του γέρο – Ανέστη, Αργύρης Εφταλιώτης

Την πέρασε τη ζωή του κι ο γέρος ο Ανέστης στην ξενιτιά, ζωή παραδαρμένη, караβοτσακισμένη ζωή. Όχι δα και πως τη μάδησε την ψυχή του η φτώχεια, που μάλαμα έπιανε και κάρβουνο γινότανε. Από τέτοιους πόνους η ψυχή του δεν έπαιρνε. Τον κρυφότερωγε όμως πάντα της πατρίδας ο ακοίμητος ο καημός, και σαν είδε κι απόειδε πως ελπίδα πια δεν του απόμεινε, σαν άρχισε και ένιωθε στα γέρικα στήθια του την ανατριχίλα του Χάρου, το'καμε απόφαση και τράβηξε για τα παιδιακίσια λημέρια του.

Αλλιώςτικός γέρος αυτός ο Ανέστης! Για του κόσμου τα μεγαλεία δεν τον πολυέμελε κιόλας. Ωστόσο να γυρίσει από τα ξένα και να φυτρώσει ανάμεσα τους δικούς του με τέτοια χάλια, ύστερα από χρόνους και χρόνους αγωνία και βάσανο, δεν του ερχότανε και πολύ. Θα πεις, οι καθαυτό οι δικοί του συγχωρεμένοι όλοι, κι άλλους από ανίψια και τέτοιους δε θ' αντάμωνε πια, εξόν ίσως δυο τρεις εξαδέρφους γέρους κι αυτούς. Μα να πάλι, από δω το γύριζε, από κει το γύριζε, δεν του πήγαινε. Τ'όνειρό του ήτανε να ξαναφανεί στην πατρίδα του, μα να είναι και κάτι. Δεν το κατάφερε όνειρο; Τι να πηγαίνει πια τώρα και να τους δείχνει τη γύμνια του! Έλα όμως που δεν το 'θελε και να πεθάνει στα ξένα! Να ζήσει στα ξένα, ναι· με το σήμερα, με το αύριο, ζεις στα ξένα. Μα να πεθάνεις στα ξένα κι σύγκαιρα οι πατριώτες σου να γλυκοκοιμούνται στο μοσχομυρισμένο του χώμα - αυτό δεν μπορούσε να το βαστάξει ο γέρος.

Τ'ονειρευότανε λοιπόν και το λαχταρούσε ν'αποθάνει στον τόπο του, κι έτσι ξεκίνησε με τ'απομεινάρια του είναι του. Να πάει όμως μέσα στο χωριό και να πει πως εγώ είμαι ο Τάδες, αυτό δεν τ' αποκοτούσε.

-Επειτα είναι κι αργά. Ποιος θα με πονέσει πια τώρα! έλεγε μονάχος του, καθώς άραζε το βαπόρι σε λιμάνι που γειτόνευε με τ' αγαπημένο νησί του.

[...]

Τώρα όμως, άνοιξη ακόμα, ο γέρος ο Ανέστης πλανιόταν ολομόναχος στη λησμονημένη εκείνη γωνιά του κόσμου, βγάζοντας ξεφωνήματα κι ακατανόητα λόγια, κάθε φορά που αγνάντευε βράχο ή χωράφι ή κορφοβούνι τριγύρω και του θύμιζε της νιότης τα χρόνια.

Θα 'λεγες πως αναστήθηκε μαζί με το νου του και τ' αποσταμένο κορμί του. Κι ωστόσο, καταπονεμένο τόσους χρόνους από τη βαριά την ξενιτιά και τώρα πάλι μ'άξαφνης καρδιάς καρδιοχτύπια συνταραγμένο, χειροτέρευε αντί να καλυτερέψει ή σαν το φύλλο τρεμούλιαζε.

[...]

Κι αποκοιμήθηκε στην ακρογιαλιά, δίπλα στις θάλασσας το νανούρισμα, με το νου μαγεμένο από τις μύριες εικόνες, που τις ανιστορούσε όλες εκείνες τις ώρες.

Δεν τα ξανάνοιξε πια τα βαρεμένα του μάτια ο γέρος. Πιο γνωστικό κι από πολλούς φίλους το κύμα, επάνω στη μεγαλύτερη την καλοτυχιά της πονοδαρμένης εκείνης ψυχής, τήνε νανούρισε με το μουρμουρητό του και την έστειλε μια καλή στον αιώνιο τον ύπνο.

Λεξιλόγιο

αποκοτούσε:αποτολούσε

II. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Να καταγράψετε το **κοινό θέμα** των δύο κειμένων. (μον. 0,5)
- 2.α) Να επιλέξετε ποιο από τα είδη των δημοτικών τραγουδιών που βρίσκονται στην παρένθεση ταιριάζει στο **πρώτο** κείμενο.

(κλέφτικο, ακριτικό, τραγούδι της ξενιτιάς, τραγούδι της αγάπης)

(μον. 0,5)

β) Να εντοπίσετε από την άποψη του **ρυθμού** και της **μορφής** των στίχων **τέσσερα (4) χαρακτηριστικά γνωρίσματα της δημοτικής ποίησης** και να καταγράψετε **τέσσερα (4) παραδείγματα** στίχων που τα δηλώνουν.

(μον. 2)

3. Να συγκρίνετε τα δύο κείμενα που σας δίνονται και να καταγράψετε **δύο (2) ομοιότητες** και **δύο (2) διαφορές** ως προς το **περιεχόμενο/υπόθεσή** τους.

(μον.2)

4. Να παρουσιάσετε την **ψυχική κατάσταση της κόρης/γυναίκας** στο πρώτο κείμενο και του **γέρο-Ανέστη** στο δεύτερο κείμενο, αιτιολογώντας την απάντησή σας με βάση τις **ενέργειες** και τη **συμπεριφορά** τους.

(μον. 1)

Ο Διευθυντής

Νίκος Καραγιώργης